

การศึกษาความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตยของเยาวชนไทย
ตามกรอบสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21
THE STUDY OF DEMOCRATIC CITIZENSHIP OF THE THAI YOUTH
BASED ON THE 21st CENTURY CITIZENSHIP COMPETENCIES.

เอกภูมิ เจียมวิทย์ยานุกูล^{1*} จริญญาศรี มาติลลโกวิท¹ และเลิศพร อุดมพงษ์²
Ekapum Jiemwittayanukul¹, Charoonsri Madiloggovit¹ and Lertporn Udompong²
Ekapum@gmail.com, Charoonsri@hotmail.com and Lertporn@kpi.ac.th

¹สาขาวิชาพัฒนศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 10330

¹Division of Development Education, Department of Educational Policy, Management and Leadership.
Faculty of Education, Chulalongkorn University, Bangkok 10330 Thailand

²สำนักวิจัยปกเกล้าและพัฒนา

²Research and Development Office, King Prajadhipok's Institute, Bangkok 10330 Thailand

*Corresponding author E-mail: Ekapum@gmail.com

(Received: October 9, 2018; Revised: November 6, 2018; Accepted: December 13, 2018)

ABSTRACT

This research aimed to study democratic citizenship of the Thai youth based on the 21st Century Citizenship Competencies. This research was a part of dissertation "Guidelines for Enhancing Democratic Citizenship based on the 21st Century Citizenship Competencies of Thai Youth." The sample consisted of 800 students of Grade 12. The research instrument was a questionnaire which was inspected through 3 procedures.

The results of research instrument development found that the selection of 3 sub-dimensions had top three average in between 8.00-9.53. The item content validity of IOC was 0.40-1.00. The overall reliability was 0.901. The level of difficulty of the selected test items was 0.20-0.80.

The results of the study found that the School D, an excellent knowledge school of the Southern region, had the highest average scores of Civic Literacy dimension ($\bar{X} = 20.84$). The School B, an excellent knowledge school of the Central region, had the highest average scores of Global Citizenship dimension and Digital Citizenship dimension. ($\bar{X} = 33.90$; $\bar{X} = 10.99$). Moreover, when combining the 3 highest average scores, it showed that the School B had the highest average scores ($\bar{X} = 65.62$). In addition, when ranking these 3 highest average scores, it showed that the School B, C, and D were the 3 schools where gained the level of Active Citizenship higher than the level of Engaged Citizenship and Informed Citizenship accordingly.

Keywords: Democratic Citizenship; 21st Century Citizenship Competencies; Thai Youth; Citizenship Education; Politics and Education

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 800 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งผ่านการตรวจสอบทั้งหมด 3 ขั้นตอน

ผลการพัฒนาเครื่องมือวิจัย พบว่า การคัดเลือกประเด็นย่อยทั้ง 3 มิติ มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรกอยู่ระหว่าง 8.00-9.53 การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยมีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.40-1.00 ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.901 และค่าความยากเฉพาะข้อคำถามที่เป็นแบบทดสอบ อยู่ระหว่าง 0.20-0.80

ผลการศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย พบว่า โรงเรียน D ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความเลิศด้านความรู้ของภาคใต้ มีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้เรื่องพลเมืองสูงสุด ($\bar{X} = 20.84$) ส่วนโรงเรียน B ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีความเลิศด้านความรู้ของภาคกลาง มีคะแนนเฉลี่ยด้านความเป็นพลเมืองโลกและความเป็นพลเมืองดิจิทัลสูงสุด ($\bar{X} = 33.90$ และ $\bar{X} = 10.99$) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 มิติมาบวกกัน พบว่า โรงเรียน B มีคะแนนเฉลี่ยรวมสูงสุด ($\bar{X} = 65.62$) และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยมาจัดระดับสมรรถนะความเป็นพลเมือง พบว่า โรงเรียน B, C และ D เป็น 3 โรงเรียนที่มีระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งสูงกว่าระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน และความเป็นพลเมืองที่มีความรู้ ตามลำดับ

คำสำคัญ: ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย สมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เยาวชนไทย การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง การเมืองกับการศึกษา

1. บทนำ

แนวความคิดเรื่องความเป็นพลเมือง (Citizenship) และการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง (Citizenship Education) เป็นสองแนวความคิดที่เกาแก่ที่สุดในทฤษฎีทางการเมือง และยังคงเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญจนถึงปัจจุบัน เพราะความเป็นพลเมืองมีความสัมพันธ์กับสังคมการเมือง [1] ด้วยเหตุนี้ทุกสังคมจึงจำเป็นต้องสร้างพลเมืองไม่ว่าสังคมนั้นจะปกครองด้วยระบอบการปกครองใดก็ตาม โดยเฉพาะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เน้นความสำคัญของความเป็นพลเมือง โดยเป็นวาทกรรมหลักที่ยึดโยงความสัมพันธ์ระหว่างพลเมืองกับรัฐ [2] และด้วยเหตุที่ประชาธิปไตยไม่ใช่กฎธรรมชาติ ดังนั้นทุกประเทศที่ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องฝึกฝนพลเมืองของตนให้กลายเป็นกำลังสำคัญของเมืองและมีบทบาทในฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เพราะพลเมืองคือรากฐานของประชาธิปไตย จิตสำนึกประชาธิปไตยคือจิตสำนึกของความเป็นพลเมือง [3]

ประเทศไทยเริ่มเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครองและประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2475 ต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติและหลักสูตรการศึกษา พ.ศ. 2503 จึงทำให้เกิดการเรียนการสอนเรื่องความเป็นพลเมืองในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาขึ้นเป็นครั้งแรก แต่หากพิจารณาย้อนหลังไปกว่า 80 ปี นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย พบว่า การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้นไม่ประสบความสำเร็จมากนัก สะท้อนได้จากผลการวิจัยของหน่วยงานทั้งต่างประเทศและประเทศไทย เช่น โครงการศึกษานานาชาติเรื่องความเป็นพลเมืองและพลเมืองโลก (The IEA International Civic and Citizenship Study; ICCS) ของสมาคมนานาชาติว่าด้วยการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา (International Association for the Evaluation of Educational Achievement; IEA) ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนไทยมีทัศนคติและองค์ความรู้เรื่องความเป็นพลเมืองและความเป็นพลเมืองโลกอยู่ในลำดับที่ 34 จาก 38 ประเทศทั่วโลก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าเยาวชนไทยมีทัศนคติและองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ระดับต่ำ [4] ขณะที่งานวิจัยเรื่องความเป็นพลเมืองในประเทศไทย ของสถาบันพระปกเกล้า ผลการวิจัยพบว่า คุณสมบัตินักเรียนที่เป็นพลเมืองที่คนไทยควรจะมีแต่กลับมีน้อยที่สุด คือ การมีความรู้ในฐานะพลเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการวิเคราะห์และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง และการมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองการปกครอง [5] นอกจากนี้งานเขียนของปริญญา Prinya Thawanarumitkul [3] ยังสะท้อนให้เห็นปัญหาของการเรียนการสอนรายวิชาหน้าที่พลเมืองในโรงเรียน โดยการวิเคราะห์เนื้อหาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 พบว่า รายวิชาหน้าที่พลเมืองมีเนื้อหามากและยากเกินไปไม่เหมาะกับวัยของผู้เรียน ขณะที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้เรียนด้านนี้มาโดยตรง การเรียนการสอนรายวิชานี้จึงเป็นเรื่องน่าเบื่อสำหรับนักเรียนและครู

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภายหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้มีแนวนโยบายเพื่อเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้สอดคล้องกับแนวนโยบายดังกล่าว คือ เน้นให้มีการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับเยาวชน โดยผ่านการพัฒนาหลักสูตรและจัดการเรียนการสอนเรื่องความเป็นพลเมืองในโรงเรียน [6] ซึ่งจะสังเกตว่าการศึกษาของไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังไม่ได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เท่าที่ควร ผู้วิจัยจึงได้นำกรอบแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของ Partnership for 21st Century Skills มาประยุกต์ใช้ในงานวิจัย โดยแบ่งมิติความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 เป็น 3 มิติ ประกอบด้วย การรู้เรื่องพลเมือง (Civic Literacy), ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship), และความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) [7] ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 มิติจะช่วยเสริมสร้างให้เยาวชนไทยเป็นพลเมืองมีความรู้ความสามารถ มีส่วนร่วมต่อกระบวนการประชาธิปไตยอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดความยึดมั่น และเห็นคุณค่าของความเป็นพลเมืองสามารถแสดงพลังในฐานะเป็นกำลังสำคัญของประเทศในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เยาวชนกลายเป็นผู้ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากระบบการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นหน้าที่ของรัฐ เมื่อรัฐกำหนดให้เยาวชนทุกคนต้องเข้ารับการศึกษาก็ทำให้การศึกษาในระบบโรงเรียนทวีความสำคัญในฐานะเป็นสถาบันหลักที่เสริมสร้างความเป็นพลเมืองให้กับเยาวชนไทย ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ตามกรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills ว่าอยู่ในระดับใด โรงเรียนมีส่วนในการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างไร และหาแนวทางเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนไทย

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนไทยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

3. ขอบเขตการวิจัย

3.1 ขอบเขตของประชากร คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เนื่องจากเยาวชนกลุ่มนี้ผ่านการเรียนวิชาหน้าที่พลเมืองตั้งแต่ก่อนการปฏิรูปประเทศ คือ เรียนบูรณาการกับวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จนมาถึงช่วงการปฏิรูปประเทศซึ่งมีรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง

3.2 ขอบเขตของการศึกษา คือ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะการศึกษาในระบบ เพราะจากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าโรงเรียนมีผลต่อการเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยต่อเยาวชนมากที่สุด และเนื่องจากแบบสอบถามชุดนี้ทำการสังเคราะห์จากฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสมรรถนะสากล ผู้วิจัยจึงกำหนดตัวอย่างวิจัยแบบเจาะจง โดยศึกษาจากโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศใน 2 ด้าน คือ มีความเป็นเลิศด้านความรู้ และมีความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติ

4. กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เป็นการประยุกต์กรอบแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills [7] ซึ่งเสนอแนวคิดความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 โดยแบ่งมิติของความเป็นพลเมืองออกเป็น 3 มิติ ประกอบด้วย การรู้เรื่องพลเมือง (Civic Literacy), ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) และ ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) และแบ่งสมรรถนะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ พลเมืองที่มีความรู้ (Informed Citizenship), พลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน (Engaged Citizenship) และพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizenship) ซึ่งสรุปเป็นรูปได้ ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

รูปที่ 1 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

5. วิธีการวิจัย

การศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย มีวิธีการวิจัย ดังนี้

5.1 การพัฒนาเครื่องมือวิจัย

1) คัดเลือกเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง พ.ศ. 2557 รวมทั้งงานวิจัยและข้อเสนอของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศย้อนหลัง 20 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 1999-2017 เนื่องจากถือเป็นจุดเริ่มต้นของศตวรรษที่ 21

2) นำเอกสารจากข้อ 1) มาสังเคราะห์และกำหนดเป็นประเด็นย่อยในแต่ละมิติจนได้เป็นตารางกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

3) นำตารางกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 15 คน พิจารณาในแต่ละประเด็นย่อยทั้ง 3 มิติ โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญไว้อย่างชัดเจน ซึ่งการให้คะแนนความสำคัญจะสลดหันตั้งแต่ 1-10 โดย 1 คะแนน หมายถึง ประเด็นย่อยดังกล่าวมีความสำคัญน้อยที่สุด และ 10 คะแนน หมายถึงประเด็นย่อยดังกล่าวมีความสำคัญมากที่สุด

4) นำคะแนนที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เพื่อคัดเลือกประเด็นย่อย โดยประเด็นย่อยที่จะได้รับการคัดเลือกจะต้องได้คะแนนเฉลี่ยมากกว่าหรือเท่ากับ 8 คะแนน และอยู่ใน 3 อันดับแรก ซึ่งจะทำให้ประเด็นย่อยในบางหัวเรื่อง มีเพียง 2 อันดับหรืออันดับเดียว เนื่องจากคะแนนไม่ถึงเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5) นำผลการคัดเลือกประเด็นย่อยจากข้อ 4) มาพัฒนาเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม โดยพัฒนาข้อคำถามให้สอดคล้องกับประเด็นย่อยทั้ง 3 มิติ จนได้ข้อคำถามที่มีลักษณะถูกผิด ปรัชญา 4 ตัวเลือก เลือกตอบมากกว่า 1 คำตอบ และมาตรวัดประเมินค่า

6) นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้เชี่ยวชาญไว้อย่างชัดเจน จำนวน 5 คน

7) นำเครื่องมือที่ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาเรียบร้อยแล้ว ไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยสุ่มเลือกโรงเรียนที่ไม่ซ้ำกับตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อตรวจสอบหาความยากในข้อคำถามที่เป็นแบบทดสอบ และตรวจสอบความเที่ยง (Reliability)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2 การเลือกตัวอย่างวิจัย

1) แบบสอบถามชุดนี้ทำการสังเคราะห์จากฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสมรรถนะสากล ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศ (Excellent School) ใน 2 ด้าน คือ ความเป็นเลิศด้านความรู้ และความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติ จึงกำหนดตัวอย่างวิจัยแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีขั้นตอนการเลือกโรงเรียน ดังนี้

1.1) พื้นที่ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 ภาค โดยใช้เกณฑ์ตามการปกครอง ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

1.2) เลือกโรงเรียน แบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.2.1) โรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านความรู้ คัดเลือกจากโรงเรียนที่มีผลคะแนนเฉลี่ย O-NET วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูงสุดในแต่ละภาค ภาคละ 1 โรงเรียน โรงเรียนละ 100 คน โดยใช้คะแนนเฉลี่ยปีการศึกษา 2559 และเนื่องจากผลคะแนนเฉลี่ย O-NET เป็นข้อมูลที่ไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ ผู้วิจัยจึงทำหนังสือขอข้อมูลโดยตรงจากสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ [8]

1.2.2) โรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านการปฏิบัติ พิจารณาจากโรงเรียนประชาธิปไตยตัวอย่าง ประจำปี 2559 ซึ่งคัดเลือกโดยคณะกรรมการโครงการส่งเสริมคุณธรรมและวิถีประชาธิปไตยในโรงเรียน สถานิติบัญญัติแห่งชาติ [9] ภาคละ 1 โรงเรียน โรงเรียนละ 100 คน ในกรณีที่ภาคนั้นมีโรงเรียนได้รับรางวัลมากกว่า 1 โรงเรียน ผู้วิจัยกำหนดเกณฑ์การเลือกเพิ่มเติม โดยเลือกโรงเรียนที่มีผลคะแนนเฉลี่ย O-NET วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูงสุดของภาค

รวมตัวอย่างวิจัยทั้งหมด 8 โรงเรียน จำนวนนักเรียนทั้งหมด 800 คน ผู้วิจัยกำหนดตัวอักษรภาษาอังกฤษแทนการใช้ชื่อโรงเรียน แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การกำหนดตัวอักษรภาษาอังกฤษแทนการใช้ชื่อโรงเรียน

โรงเรียน	โรงเรียนที่เป็นเลิศด้านความรู้	โรงเรียน	โรงเรียนที่เป็นเลิศด้านการปฏิบัติ
A	โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดพิษณุโลก	W	โรงเรียนมัธยมศึกษา แบบประจำ จังหวัดเชียงราย
B	โรงเรียนมัธยมศึกษา แบบประจำ จังหวัดนครปฐม	X	โรงเรียนมัธยมศึกษาหญิงล้วน จังหวัดกรุงเทพมหานคร
C	โรงเรียนมัธยมศึกษา แบบประจำ จังหวัดมุกดาหาร	Y	โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดขอนแก่น
D	โรงเรียนมัธยมศึกษา แบบประจำ จังหวัดตรัง	Z	โรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามให้ตัวอย่างวิจัยด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

3) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และเนื่องจากมิติความเป็นพลเมืองทั้ง 3 มิติ มีข้อคำถามที่ใช้วิธีตอบแตกต่างกัน ผู้วิจัยจึงสร้างเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละข้อคำถาม เพื่อให้ได้คะแนนเฉลี่ยรวม และนำมาจัดระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 แสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การแปลคะแนนเฉลี่ยรวมเพื่อเทียบระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

การรู้เรื่องพลเมือง (33)	ความเป็นพลเมืองโลก (46)	ความเป็นพลเมืองดิจิทัล (15)	คะแนนเฉลี่ยรวม (94)	ระดับสมรรถนะความเป็นพลเมือง
0.00-11.00	0.00-15.33	0.00-5.00	0.00-31.33	พลเมืองที่มีความรู้ (Informed Citizenship)
11.01-22.01	15.34-30.67	5.01-10.00	31.34-62.67	พลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน (Engaged Citizenship)
22.02-33.00	30.68-46.00	10.01-15.00	62.68-94.00	พลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizenship)

6. ผลการวิจัย

6.1 ผลการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือวิจัย

1) ผลการคัดเลือกประเด็นย่อยทั้ง 3 มิติ ซึ่งได้จากตารางกำหนดค่าน้ำหนักความสำคัญความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 จากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ จำนวน 15 คน มีค่าเฉลี่ย 3 อันดับแรกอยู่ระหว่าง 8.00-9.53

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2) ผลการตรวจสอบ IOC แบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ได้ค่า IOC ดังนี้

- 2.1) การรู้เรื่องพลเมือง มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.40-1.00 ต้องตัดข้อคำถามทิ้ง 2 ข้อ
- 2.2) ความเป็นพลเมืองโลก มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.40-1.00 ต้องตัดข้อคำถามทิ้ง 1 ข้อ
- 2.3) ความเป็นพลเมืองดิจิทัล มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3) ผลการตรวจสอบค่าความยากในข้อคำถามที่เป็นแบบทดสอบได้ค่าความยากอยู่ระหว่าง 0.20-0.80 และผลการตรวจสอบความเที่ยง (Reliability) ตามสูตรของ Cronbach's Alpha ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.899

6.2 ผลการศึกษาค่าความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย

1) ข้อมูลทั่วไป

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไป พบว่า นักเรียนที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศหญิง จำนวน 547 คน (ร้อยละ 68.40) ส่วนใหญ่มีอายุ 18 ปี จำนวน 548 คน (ร้อยละ 68.50) ศึกษาอยู่ในแผนการเรียนวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ จำนวน 645 คน (ร้อยละ 80.63) ได้เกรด 4 วิชาสังคมศึกษาในเทอมที่ผ่านมา (ม.6 เทอม 1) จำนวน 390 คน (ร้อยละ 48.75) และได้เกรดเฉลี่ยสะสม (GPAX) อยู่ในช่วงระหว่าง 3.50-4.00 จำนวน 380 คน (ร้อยละ 47.50)

2) ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21

ผลการศึกษาค่าความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 พบว่า

2.1) มิติด้านการรู้เรื่องพลเมือง พบว่า โรงเรียน D มีคะแนนเฉลี่ยในมิติด้านการรู้เรื่องพลเมืองสูงสุด ($\bar{X} = 20.84$) ส่วนโรงเรียน Z มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 18.65$) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยแต่ละประเด็นมาบวกกันและจัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองพบว่า ทุกโรงเรียนอยู่ในระดับความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน

2.2) มิติด้านความเป็นพลเมืองโลก พบว่า โรงเรียน B มีคะแนนเฉลี่ยด้านความเป็นพลเมืองโลกสูงสุด ($\bar{X} = 33.90$) ส่วนโรงเรียน Y มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 29.56$) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยแต่ละประเด็นมาบวกกันและจัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองพบว่า โรงเรียน A, X, Y และ Z อยู่ในระดับความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน ส่วนโรงเรียน B, C, D และ W อยู่ในระดับความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น

2.3) มิติด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล พบว่า โรงเรียน B มีคะแนนเฉลี่ยด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัลสูงสุด ($\bar{X} = 11.00$) ส่วนโรงเรียน Y มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด ($\bar{X} = 9.97$) เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยแต่ละประเด็นมาบวกกันและจัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองพบว่า มีโรงเรียน Y เพียงโรงเรียนเดียวที่อยู่ในระดับความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน ส่วนโรงเรียนอื่นๆ อยู่ในระดับความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น

ข้อมูลทั้งหมดสรุปได้จากรูป ดังนี้

รูปที่ 2 แสดงคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 3 มิติ

เมื่อนำคะแนนเฉลี่ยทั้ง 3 มิติมาบวกกัน พบว่า โรงเรียน B เป็นโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยรวม 3 มิติสูงสุด ($\bar{X} = 65.62$) ส่วนโรงเรียน Y มีคะแนนเฉลี่ยรวมต่ำสุด ($\bar{X} = 58.48$) และเมื่อนำคะแนนเฉลี่ยรวมมาจัดสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีเพียง 3 โรงเรียนที่อยู่ในระดับความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น คือ โรงเรียน B, C และ D ปรากฏในตารางที่ 3

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3 ผลคะแนนเฉลี่ยรวมสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 มิติ

โรงเรียน	คะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 3 มิติ	ผลรวมสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21
A	60.70	พลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน (Engaged Citizenship)
B	65.62	พลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizenship)
C	63.02	พลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizenship)
D	65.45	พลเมืองที่มีความกระตือรือร้น (Active Citizenship)
W	62.41	พลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน (Engaged Citizenship)
X	59.17	พลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน (Engaged Citizenship)
Y	58.48	พลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน (Engaged Citizenship)
Z	59.36	พลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน (Engaged Citizenship)

7. อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลการศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ของเยาวชนไทย

1) ในปัจจุบันแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย มีการนำเสนอแนวคิดดังกล่าว ผ่านหน่วยงานและนักวิชาการจากสาขาต่างๆ ทั่วโลก แต่ในงานวิจัยนี้เป็นการนำแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills มาประยุกต์ใช้โดยแบ่งมิติความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ออกเป็น 3 มิติ ประกอบด้วย การรู้เรื่องพลเมือง (Civic Literacy), ความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) และความเป็นพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) โดยผู้วิจัยนำเอกสารสำคัญของไทย ประกอบด้วย หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551, หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมหน้าที่พลเมือง พ.ศ. 2557 รวมทั้งงานวิจัยและข้อเสนอของนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศมาผสมผสานเพื่อให้มิติทั้ง 3 มีความเหมาะสมต่อบริบทของประเทศไทย ซึ่งแนวคิดของ Partnership for 21st Century Skills นั้น มีความคล้ายคลึงกับแนวคิดของ Choi [10] ที่แบ่งความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ออกเป็น 3 ลักษณะ คือ พลเมืองดั้งเดิม (Traditional Citizenship), พลเมืองวิพากษ์ (Critical Citizenship) และพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship) นอกจากนี้ยังมีความคล้ายคลึงกับข้อเสนอของโครงการการพัฒนาทักษะและการเป็นพลเมืองดิจิทัลโดย Worapot Wongkitrungrong [11] ที่แบ่งความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ออกเป็น 3 แนวคิด คือ พลเมืองชาติตามชนบ (Traditional Citizenship), พลเมืองโลก (Global Citizenship) และพลเมืองดิจิทัล (Digital Citizenship)

2) มิติด้านการรู้เรื่องพลเมือง พบว่า เยาวชนทุกโรงเรียนมีระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน ซึ่งหากพิจารณาจากคะแนนเฉลี่ยพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันมากนัก เนื่องจากหลักสูตรในปัจจุบันของทุกโรงเรียนเป็นหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งรายวิชาหน้าที่พลเมือง ถือเป็นรายวิชาบังคับในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และเป็นรายวิชาที่นักเรียนทุกคนต้องเรียน แต่หากพิจารณาเฉพาะโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ โรงเรียน D จะพบว่าโรงเรียนมีการจัดหลักสูตรเฉพาะของตนเอง ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามที่โรงเรียน D พบว่า โรงเรียนมีการจัดรายวิชาหน้าที่พลเมืองทั้งรายวิชาบังคับและรายวิชาเพิ่มเติมในระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 และจากการศึกษาเอกสารประกอบการสอนของครูผู้สอน พบว่า มีการอ้างอิงเนื้อหาจากหนังสือและเว็บไซต์ต่างๆ จึงทำให้มีเนื้อหาละเอียดและลึกกว่าในแบบเรียนปกติ นอกจากนี้โรงเรียนยังมีการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดประชุมครูในเครือข่าย เพื่อจัดทำหลักสูตรและออกข้อสอบร่วมกัน โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาและข้อสอบ และโรงเรียนยังเห็นความสำคัญของความเป็นพลเมืองโดยส่งเสริมกิจกรรมเสริมหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมจิตอาสาและจิตสาธารณะ การศึกษาดูงานและการบรรยายด้านสังคมศึกษา การเลือกหัวหน้าห้อง การเลือกตั้งสภานักเรียน คณะกรรมการหอพักและประธานสี รวมถึงการจัดตั้งคณะกรรมการการเลือกตั้งของโรงเรียน เพื่อตรวจสอบผลการนับคะแนนเสียงเลือกตั้ง การส่งเสริมเรื่องการรู้เรื่องพลเมืองที่โรงเรียน D ได้จัดกระทำสอดคล้องกับข้อเสนอของ Brien [12] ที่รวบรวมข้อเขียนของนักวิชาการในสหรัฐอเมริกา และสรุปว่าการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองหรือวิชาหน้าที่พลเมือง มีความสำคัญในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดกระทำเพื่อส่งเสริมและฝึกฝนให้นักเรียนเกิดความรู้ ทักษะ และความยึดมั่นในการเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย โดยผ่านตำราเรียนและมาตรฐานหลักสูตรของประเทศ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ Flornes [13] ที่เสนอว่า การรู้เรื่องพลเมืองเป็นการพัฒนานักเรียนไปสู่สังคมประชาธิปไตย และครูถือเป็นตัวแปรสำคัญที่จะต้องมีความรู้และทักษะในเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้กิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียนก็มีส่วนสำคัญและโรงเรียนต้องส่งเสริม เพราะถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างการรู้เรื่องพลเมืองของนักเรียน เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) มิติด้านความเป็นพลเมืองโลก พบว่า ตัวอย่างวิจัยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ เยาวชนโรงเรียน A, X, Y และ Z มีระดับสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน ส่วนโรงเรียน B, C, D และ W มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งหากพิจารณาถึงลักษณะและรูปแบบของโรงเรียน จะพบว่า โรงเรียน B, C, D และ W เป็นโรงเรียนประจำที่มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นผลิตนักเรียนเฉพาะด้าน โดยเฉพาะโรงเรียน B ซึ่งได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดในมิตินี้ ซึ่งจากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามที่โรงเรียน B พบว่า โรงเรียนมีการส่งเสริมการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลาง มีการเปิดรายวิชาบูรณาการความรู้ ซึ่งเป็นรายวิชาบังคับในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความรู้แบบสหวิทยาการ นอกจากนี้การเป็นโรงเรียนประจำยังเอื้อประโยชน์ให้นักเรียนเกิดเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน ตลอดจนสร้างทักษะต่างๆ ที่จำเป็นต่อความเป็นพลเมืองโลก เช่น การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย แก้ปัญหาและอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยสันติ การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น โดยเฉพาะการมีทักษะการปรับตัว การแสดงความคิดเห็น การคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา การตระหนักมุมมอง ความคิดและสามารถสืบค้นความจริงต่างๆ ได้ เป็นต้น การส่งเสริมเรื่องความเป็นพลเมืองโลกที่โรงเรียน B ได้จัดกระทำสอดคล้องกับข้อเสนอของ Oxfam ที่เสนอว่าความเป็นพลเมืองโลกจะต้องพัฒนาความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ ค่านิยมและทัศนคติในเรื่องต่างๆ เช่น การตระหนักในบทบาทและความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองโลก การเคารพความแตกต่างหลากหลาย การมีปฏิสัมพันธ์ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับสากล การทำงานร่วมกับผู้อื่นเพื่อสร้างโลกที่เป็นธรรมและยั่งยืน การเชื่อมโยงความรู้ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมืองเข้าด้วยกัน ซึ่งการส่งเสริมเรื่องความเป็นพลเมืองโลกสามารถจัดได้ในทุกอายุและทุกระดับชั้น โดยครูและโรงเรียนจะต้องเป็นผู้นำในการพัฒนา เสริมสร้างค่านิยมและทักษะที่สำคัญให้กับนักเรียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในฐานะเป็นพลเมืองที่อาศัยร่วมกันบนโลก [14] นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอของ UNESCO ที่เสนอว่าความเป็นพลเมืองโลกจะต้องพัฒนาให้นักเรียนเกิดความเข้าใจและเชื่อมโยงประเด็นต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการยอมรับความแตกต่าง การมีทักษะคิดวิเคราะห์ การตัดสินใจและแก้ปัญหา การสร้างสันติและความรับผิดชอบต่อสังคม ตลอดจนส่งเสริมค่านิยมเรื่องความยุติธรรมในสังคม เห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม มีปฏิสัมพันธ์ในระดับต่างๆ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับสากล และมีความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองโลก [15]

4) มิติด้านความเป็นพลเมืองดิจิทัล พบว่า โรงเรียน Y เป็นโรงเรียนเดียวที่มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความยึดมั่นผูกพัน ส่วนโรงเรียนอื่นๆ มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งโรงเรียน B เป็นโรงเรียนที่ได้คะแนนเฉลี่ยสูงสุดในมิตินี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่ภาคสนามที่โรงเรียน B พบว่า โรงเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมเป็นคลิปวิดีโอเรื่องการใช้ชีวิตบนโลกดิจิทัล เช่น ร่องรอยบนโลกดิจิทัล (digital footprint) การจัดการความเป็นส่วนตัว (privacy) และการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyber bullying) โดยสอดแทรกในรายวิชาคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้ครูยังส่งเสริมการส่งงานออนไลน์ การสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตเป็นภาษาอังกฤษ โดยครูเน้นย้ำเรื่องการอ้างอิงจากเว็บไซต์ที่น่าเชื่อถือ และให้ความสำคัญกับรายการอ้างอิงทุกครั้งเมื่อมีการสั่งงานหรือนำเสนองานผ่านโปรแกรมคอมพิวเตอร์ นอกจากนี้โรงเรียนยังมีคาบเรียนเกี่ยวกับการเขียนรายการอ้างอิงและการถอดความภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ ซึ่งเป็นการเน้นย้ำให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการลอกเลียนทางวรรณกรรม (plagiarism) การส่งเสริมเรื่องความเป็นพลเมืองดิจิทัลที่โรงเรียน B ได้จัดกระทำสอดคล้องกับข้อเสนอของโครงการการพัฒนาทักษะและการเป็นพลเมืองดิจิทัลโดย Worapot Wongkitrungrerng [11] ที่เสนอว่า ความเป็นพลเมืองดิจิทัลจำเป็นต้องมีความรู้เกี่ยวกับสื่อและสารสนเทศ มีจริยธรรมและความรับผิดชอบในโลกดิจิทัล สามารถปกป้องตนเองจากความเสี่ยงบนโลกดิจิทัล เช่น การกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล เช่นเดียวกับข้อเสนอของ Common Sense of Education [16] ที่เสนอหลักสูตรความเป็นพลเมืองดิจิทัลในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่า นักเรียนต้องเรียนรู้เรื่องการมีปฏิสัมพันธ์บนโลกดิจิทัล การรู้เท่าทันสารสนเทศ ความปลอดภัยและความเป็นส่วนตัว ร่องรอยและชื่อเสียงบนโลกดิจิทัล การกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล และการให้เครดิตและลิขสิทธิ์ทางออนไลน์และสอดคล้องกับข้อเสนอของศูนย์ประสานงานเครือข่ายเพื่อสร้างพลเมืองประชาธิปไตย (Thai Civic Education) [17] ที่เสนอว่าการพัฒนาพลเมืองดิจิทัลจำเป็นต้องให้พลเมืองมีความรู้เท่าทัน 3 ด้าน คือ รู้เท่าทันสื่อ รู้เท่าทันสารสนเทศ และรู้เท่าทันดิจิทัล เพื่อสามารถเข้าถึง เข้าใจ วิเคราะห์ ตีความ ตรวจสอบ ประเมินประโยชน์และเลือกรับสื่อสารสนเทศ และดิจิทัลได้อย่างสร้างสรรค์

5) มิตินี้รวมทั้ง 3 มิตินี้ พบว่า โรงเรียน B เป็นโรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้ง 3 มิตินี้สูงสุด โดยโรงเรียน B, C และ D เป็นเพียง 3 โรงเรียนที่คะแนนเฉลี่ยรวมอยู่ในสมรรถนะความเป็นพลเมืองที่มีความกระตือรือร้น ซึ่งทั้ง 3 โรงเรียนล้วนเป็นโรงเรียนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะด้าน มีการจัดหลักสูตรเฉพาะของตนเอง มีจำนวนนักเรียนน้อยเมื่อเทียบกับโรงเรียนอื่นๆ และนักเรียนต้องอยู่อาศัยร่วมกันเนื่องจากเป็นโรงเรียนประจำ จึงทำให้การเสริมสร้างความเป็นพลเมืองกระทำได้ง่ายกว่าโรงเรียนอื่นๆ เนื่องจากนักเรียนถูกกล่อมเกลา เพาะบ่มและสั่งสมติดตัวมาหลายปี การวิจัยครั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศด้านความรู้ คือ โรงเรียนที่มีคะแนนเฉลี่ย O-NET วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมสูง ย่อมมีความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 สูงตามไป

ไม่ว่าการณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Papassorn Paiboonthitipornchai [18] พบว่า นักเรียนระดับ ปวช. ที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.50-4.00 ความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Thuntuch Viphathphumiprathes [19] พบว่า นักศึกษาที่มีผลการเรียนตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ความเป็นพลเมืองสูงกว่านักศึกษาที่มีผลการเรียนต่ำกว่า 2.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Laddawan Sookyai [20] พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีระดับความเป็นพลเมืองสูงกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะการศึกษาในระบบ ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการจะพัฒนาเยาวชนไทยให้มีสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 นั้น หน่วยงานที่สำคัญที่สุด คือ กระทรวงศึกษาธิการ ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงควรนำแนวคิดเรื่องความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ไปประยุกต์ใช้ในการจัดทำนโยบาย แผนยุทธศาสตร์ พัฒนาหลักสูตร แบบเรียนและกิจกรรมการเรียนการสอน รวมถึงจัดเตรียมบุคลากรทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็นครู ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษา ให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 มิติ

2) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สกศ.) ซึ่งเป็นหน่วยงานในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ ควรปรับปรุงแผนการศึกษาฉบับปัจจุบัน เนื่องจากเป็นแผนระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) โดยเพิ่มเติมประเด็นเรื่องความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้การศึกษาของไทยมีความทันสมัยและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังควรชี้แนะคณะรัฐมนตรีให้เห็นความสำคัญของความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เกิดการแก้ไขพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งเป็นกฎหมายการศึกษาแม่บทของประเทศ

3) สถานศึกษาทุกแห่งโดยเฉพาะโรงเรียนที่เปิดสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ประถมศึกษาปีที่ 1 - มัธยมศึกษาปีที่ 6) ควรนำมิติความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 3 มิติไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านการรู้เรื่องพลเมืองที่ควรส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความรู้ความเข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นเรื่องกระบวนการปกครอง สิทธิมนุษยชน การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ตลอดจนส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมประชาธิปไตยของโรงเรียน และควรปรับปรุงแบบเรียน การจัดการเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรต่างๆ ให้สอดคล้องกับบริบทในศตวรรษที่ 21 ในขณะที่มิติด้านความเป็นพลเมืองโลก ควรส่งเสริมการเรียนรู้แบบสหวิทยาการ โดยจัดทำรายวิชาบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม รวมถึงส่งเสริมการเรียนการสอนโดยใช้ภาษาอังกฤษบางรายวิชาที่โรงเรียนมีศักยภาพและสามารถกระทำได้ โดยอาจเริ่มจากการปรับสื่อการสอนทั้งสไลด์หรือหนังสือเรียนให้เป็นภาษาอังกฤษมากขึ้น นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมทักษะที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองโลก เช่น การยอมรับความแตกต่างหลากหลาย การแก้ปัญหาและอยู่ร่วมกับผู้อื่นโดยสันติ การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกับผู้อื่น เป็นต้น ซึ่งหากไม่ใช้โรงเรียนประจำเหมือนโรงเรียนในกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนก็อาจจะต้องจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความเป็นพลเมืองโลก เช่น การเข้าค่าย กิจกรรมการบรรยายหรือศึกษาดูงาน เพื่อกล่อมเกล่าและเสริมสร้างให้นักเรียนมีความเป็นพลเมืองโลกเพิ่มขึ้น ส่วนมิติด้านการเป็นพลเมืองดิจิทัล โรงเรียนควรสอดแทรกประเด็นร่วมสมัยด้านดิจิทัลลงในบทเรียน รายวิชาคอมพิวเตอร์ นอกเหนือไปจากการสอนเรื่องการเขียนและใช้โปรแกรมต่างๆ นอกจากนี้ยังควรส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าอ้างอิง และส่งงานทางออนไลน์เพิ่มขึ้น เพื่อให้นักเรียนคุ้นชินกับวิถีปฏิบัติบนโลกดิจิทัล และควรสร้างความตระหนักในการใช้ชีวิตบนโลกดิจิทัล เช่น ร่องรอยบนโลกดิจิทัล (digital footprint) การจัดการความเป็นส่วนตัว (privacy) และการกลั่นแกล้งบนโลกดิจิทัล (Cyber bullying) ให้แก่นักเรียนเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

8.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยบนฐานสมรรถนะความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ในครั้งนี้ เลือกศึกษาเฉพาะนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และศึกษาจากโรงเรียนที่มีความเป็นเลิศเท่านั้น ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไป จึงควรพัฒนาเครื่องมือที่สามารถเก็บข้อมูลได้ทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้นและอุดมศึกษา และควรเก็บข้อมูลจากโรงเรียนในลักษณะอื่นๆ เช่น โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก โรงเรียนมัธยมศึกษาชายล้วน โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น เพื่อนำข้อมูลมาเปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของระดับความเป็นพลเมืองในศตวรรษที่ 21 ตามระดับชั้นและลักษณะของโรงเรียนที่แตกต่างกัน และเพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแนวทางเสริมสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยในศตวรรษที่ 21 ที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนไทยต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารอ้างอิง

- [1] Parker, W. C. (2014). Citizenship Education in the United States: Regime Type, Foundational Issues, and Classroom Practice. In Nucci, Narvaez, and Krettenauer (Eds.). **The Handbook of Moral and Character Education**, p. 347-367. New York: Routledge.
- [2] Katherine, N., et al. (2013). Opening discourses of Citizenship education: a theorization with Foucault. **Journal of Education Policy**, 28, p. 828-846.
- [3] Prinya Thaewanarumitkul. (2012). **Civic Education**. Bangkok: Nanmeebooks.
- [4] Schulz, W., et al. (2010). **ICCS 2009 International Report: Civic knowledge, attitudes, and engagement among lower secondary school students in 38 countries**. Amsterdam: International Association for the Evaluation of Educational Achievement.
- [5] Tawinwadee Bureekul., et al. (2012 22-24 March). **Citizenship in Thailand**. 13th Academic Conference of King Prajadhipok's Institute "Citizenship and the future of Thai Democracy". United Nations Convention Center (UNCC) Bangkok. (Documentation)
- [6] Office of the Education Council. (2017). **National Education Plan B.E. 2560-2579**. Bangkok: Ministry of Education.
- [7] Partnership for 21st Century Skills. (2016). **Reimagining Citizenship for the 21st Century Skills**. Washington D.C.: Partnership for 21st Century Skills.
- [8] National Institute of Educational Testing Service. (2017). **Average score of the Ordinary National Educational Test (O-NET) academic year 2016 in Social Studies, Religion and Culture Subject in Grade 12 students of Thailand**. (Document file not published)
- [9] The National Legislative Assembly. (2017). **The results of schools in promoting morality and democracy program**. (Documentation)
- [10] Choi, M. (2016). A concept Analysis of Digital Citizenship for Democratic Citizenship Education in the Internet Age. **Theory & Research in Social Education**, 44 (4), p. 565-607.
- [11] Worapot Wongkitrungrng. (2018). **Digital Citizenship Handbook**. Bangkok: Digital Economy Promotion Agency.
- [12] Brien, J.O. (2008). Are We Preparing Young People for 21st –Century Citizenship With 20th-Century Thinking? A Case for a Virtual Laboratory of Democracy. **Contemporary Issues in Technology and Teacher Education (Online serial)**, 8(2), p. 125-157.
- [13] Flornes, K. (2017). Promoting Civic Literacy in Teacher Education: A Framework for Personal and Professional Development. In S. Ingvaldsen and D.Oberg (Eds.). **Media and Information Literacy in Higher Education**. p. 37-50. Massachusetts: Chandos Publishing.
- [14] Oxfam. (2015). **Education for Global Citizenship: A Guide for Schools**. Oxford: Oxfam Education.
- [15] UNESCO. (2015). **Global Citizenship Education: Topics and Learning Objectives**. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.
- [16] Common Sense Education. (2016). **Our K-12 Digital Citizenship Curriculum**. San Francisco: Common Sense Media.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- [17] Thai Civic Education. (2017). **Conceptual framework of Democratic Citizenship of Media, Information, and Digital Literacy**. Bangkok: Thai Civic Education.
- [18] Papassorn Paiboonthitipornchai. (2010). **The Study of Good Citizenship of Students of Bang Bua Thong Commercial School, Nonthaburi**. Independent Study in Public and Private Management, Graduate School, Silpakorn University.
- [19] Thuntuch Viphatphumiprathes. (2013). **Democratic Citizenship of Dhurakij Pundit University Students**. Bangkok: Dhurakij Pundit University
- [20] Laddawan Sookyai. (2008). **Citizenship in democratic regime of Chiang Mai people: a comparative study between people in Mueang District and Doi Saket District**. Independent Study in Political Sciences, Graduate School, Chiang Mai University.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้